

Alkoholiohjelma 2008–2011 ja päihdetyön tila ja haasteet Itä-Suomessa

Päihdetyön aluekehittäjä Anne Kejonen,
Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Esityksen rakenne

- Päihdetyön aluekehittäjähanke
- Alkoholiohjelma 2008 -2011
- Päihdetyön Itäsuomalainen tilanne

Taustaa, päihdetyön aluekehittäjähanke

- STM:n lisämääräraha päihdepalveluiden kehittämiseen osaamiskeskuksille: 2008-2009
- Työalue Itä-Suomen lääni ja Kainuu
- Huomioidaan KASTE-, MIELI-, PARAS- ja alkoholiohjelma toimissa
- Hankkeessa keskiössä palvelut, kehittäminen, osaaminen ja kumppanuus
- Työmuotoja: mm. kuntakäynnit, verkostot, oppilaitos yhteistyö, koulutus, foorumit, hankeohjaus, strategiatyötuki

Päihdetyön aluekehittäjähanke

- Erityisesti ilahduttaa:
 - Päihdeavainindikaattorien kuntakohtainen tieto kaikista Itä-Suomen läänin sekä Kainuun kunnista
 - Hankkeiden verkosto >>> Vertaistuki, hankeosaamisen kehittäminen
 - Yhteistyö eri toimijoiden kanssa
 - Älä Välitä kampanja

Haasteena: Kuntasäästöt ja tätä kautta ehkäisevän työn alasajo.

Kunnan päihdeavainindikaattorit

- Monipuolinen tilastopankki kuntien päihdeasioiden **puheeksiottamisen, suunnittelemisen ja kehittämisen tueksi (patteriston pohjatyön tehnyt Lapin Ih)**
- Päihteisiin liittyvän avaintiedon kokoaminen helposti saataville
- Mahdollisuus vertailtavuuteen esim. valtakunnan, läänin tai kuntatasoiseen tietoon ja sitä kautta oman tilanteen suhteuttamiseen Tulkintaohjeistusta tueksi.
- Indikaattorit sisältävät **päihdehaittoja ennakoivia tekijöitä**; Alkoholin myynti / asukas, koulutuksen ulkopuolelle jääneet, työttömyysprosentti, toimeentuloa saaneet henkilöt sekä **päihteiden vaikutusten hyvinvointiin** indikaattoreita.
- ISO on laatinut kuntakortit päihdeavainindikaattoreista >> Tulevat ISO:n sivuille. www.isonetti.net Kuntakohtaisia indikaattoreita vertailtu seutuun, lääniin ja kokomaahan.

Alkoholiohjelma 2008-2011, tavoitteet

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä vuonna 2003 esitetyt alkoholihaittojen ehkäisyyn ja vähentämisen kolme osatavoitetta:

1. Alkoholien lasten ja perheiden hyvinvoinnille aiheuttamien haittojen vähentäminen
2. Alkoholijuomien riskikäytön ja siitä aiheutuvien haittojen vähentäminen
3. Alkoholijuomien kokonaiskulutuksen kääntäminen laskuun

Tavoitteena on koota eri toimijoiden vaikuttaviksi todetut toimet jäsentyneeksi kokonaisuudeksi, jossa yhteistyö edistää yhteisten tavoitteiden saavuttamista.

Alkoholiohjelma 2008-2011, ohjelmassa painotetaan seuraavia toimintalinjoja:

1. Vanhempien alkoholinkäytön aiheuttamien haittojen ehkäisy:

- varhainen puuttuminen, päihdeavainindikaattorit, mini-interventio, hyvät käytännöt, työterveyshuolto

2. Nuorten alkoholinkäytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisy:

- alkoholivalvonnan ja elinkeinon vastuullinen rooli, välittämiseen puuttuminen, aloitusiän myöhentäminen

3. Yksittäisistä alkoholin käyttökerroista aiheutuvien haittojen ehkäisy:

- häiriöiden ja väkivallan ehkäisy, alkoholin tarjoamisen vastuullisuus, liikennejuopumuksen ehkäisy

4. Pitkäaikaisesta riskikäytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisy:

- päihdeavainindikaattorit, peruspalveluille tietoa ja välineitä puuttua alkoholinkäyttöön

Alkoholiohjelman koordinointi Itä-Suomessa

- 2.3.2009 Tanja Marin aloittanut aluekoordinaattorina tanja.marin@laaninhallitus.fi
- Työalueena koko lääni
- Painopiste ehkäisevässä työssä
- Työmuotoja:
 - Kuntakumppanuussopimukset
 - Koulutus, seminaarit, verkostotyö
 - Maakunnalliset ehkäisevän päihdetyön työkokoukset

Alkoholiohjelma 2008-2011, työvälineitä tueksi:

- Alkoholiohjelman maksuton materiaali:

www.alkoholiohjelma.fi

- 10 henkilökohtaista kysymystä alkoholinkäytöstä (AUDIT)
- Alkoholin riskikäytön tunnistaminen ja mini-interventio -neuvontakortti
- Alkoholit ja perusterveydenhuolto. Riskikulutuksen varhainen tunnistaminen ja mini-interventio –hoitosuosituksen yhteenveto.
- Otetaan selvää! Ikääntyminen, alkoholi ja lääkkeet
- Tiedätkö, paljonko juot?
- Juomanlaskijan opas
- Alkoholit - suurkulutuksen riskit -kortti
- Vähennä vähäsen. Opas alkoholinkäytön vähentäjälle
- Sormikortti

Lisäksi julkaisuja, raportteja, selvityksiä

Alkoholiohjelma 2008-2011, työvälineitä tueksi:

- Päihdetyön hyvät käytännöt esiin. Hyvän käytännön kuvausmalli löytyy osoitteesta www.hyvakaytanto.fi
- PAKKA -hankkeen aikana toteutetut käytänteet (paikallinen alkoholipolitiikka)
- Työn alla. Eurotaskumatti. Eurotaskumattiin lasketaan päihteiden tuomia kustannuksia ja verrataan siihen, että jos olisi panostettu ennalta ehkäisyyn, kuinka säästöjä syntyisi lopullisissa kustannuksissa.

Ehkäisevän päihdetyön tila Itä-Suomessa

- Kokonaisuudessaan hurraa huutoihin ei aihetta
- Ehkäisevä päihdetyön resurssit kunnissa melko heikot
- Yhdyshenkilö on melko hyvin nimetty, mutta työaikaa ja toimintaresursseja ei ole useinkaan varattu
- Ei ymmärretä, että ehkäisevä työ on jokaisen työtä> Pidetään jotenkin erityisenä
- Hyviä malleja löytyy: Ylä-Savon ept. (hanke), Outokummun ja Lapinlahden paikallinen vaikuttaminen, Ehkäisevän päihdetyön maakunnalliset työkokoukset yhteistyössä lääninhallitus ja ISO, seutuyhteistyö (Juankoski-Kaavi-Tuusniemi)....

Päihdetyön tila Itä-Suomessa

- Useita hankkeita alueella. Hyvänä mallina hankkeista Ylä-Savon mielenterveys- ja päihdehanke. Toimiva päihdetyön kokonaisuus.
- Tapahtuuko kehittäminen vain hankkeiden avulla?
- Säästöpainneet kuntasektorilla >> Päihdetyöstä ”helppo säästää”, kun asiakkaat ja omaiset ei pidä ääntä oikeuksistaan
- Ehkäisevästä työstä säästäminen näkyy moninkertaisena kustannuksina mm. Lastensuojelussa ja lasten- ja nuorten psykiatrisen hoidon kustannuksina
- Johtajuus hukassa
- Päihdetyössä hyvät verkostot Itä-Suomessa
- Järjestöt merkittävä toimija alueella
- Tyynelä kehityksen airuena >> 6 eri hanketta, pilotit alueelle

Päihdetyön tila Itä-Suomessa

- Opiattikorvaushoidettavien asiakkaiden määrä tulee kasvamaan >> Onko perusterveydenhuolto valmis vastaanottamaan? Pienet kunnat tässä edistyksellisiä
- Päihdekustannusten alkuperä tulee muualta kuin sosiaali- ja terveyssektorilta: supistukset kouluterveyshuolto, nuorisotoimi, ehkäisevätyö.>> Näkyväksi päättäjätaholle
- Luukutus – malli ”Tämä asiakas ei ole meidän” >> Mahdollistaa palveluiden suurkulutuksen ilman tarvetta. >>> Lisää kustannuksia!!!

Lisää kustannuksista

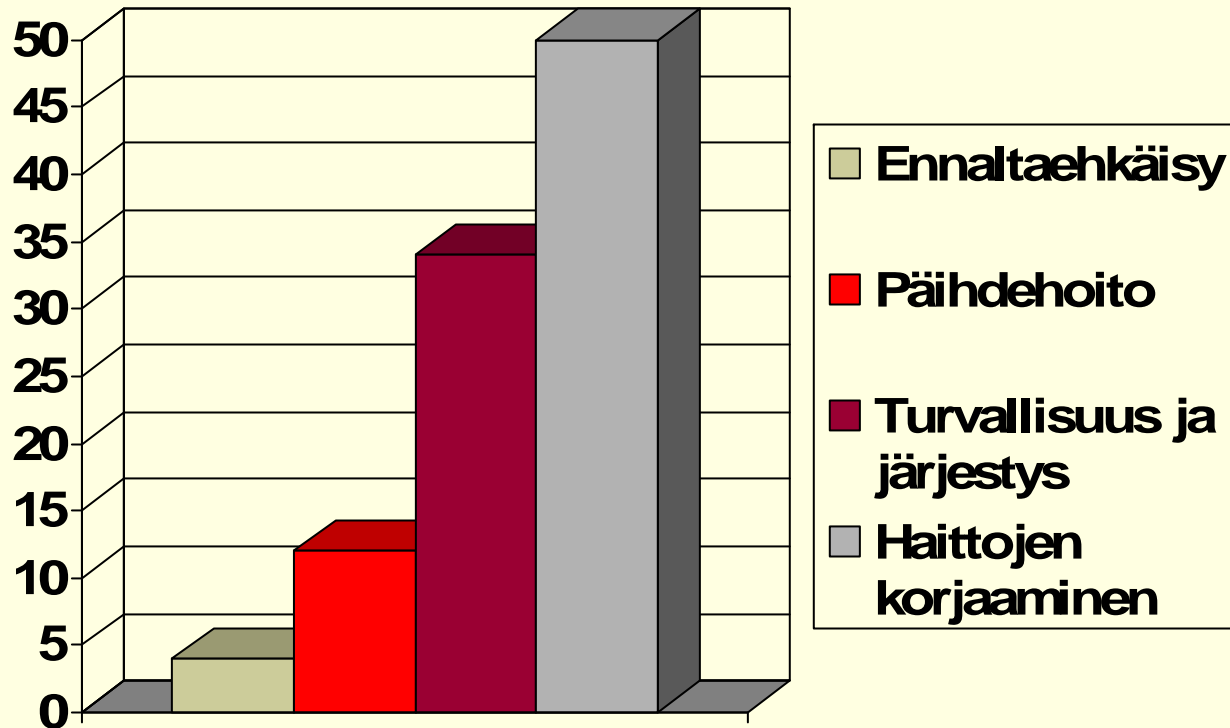
(lähde: Alkoholien aiheuttamat yhteiskunnalliset kustannukset Suomessa vuonna 2003, Melin, Vihmo, Österberg)

- Alkoholien aiheuttamat välittömät kustannukset **vuonna 2003** oli 933 M € (nyt varmasti jo kovemmat luvut)
- = n. 180 € per capita. Mitä maksaa kunnassasi?
- Maksut jakautuu: Valtio 30%, kunnat 30% ja yksityinen sektori 40% (eläkkeet, korvaukset)
 - Alkoholien välilliset kustannukset vuonna 2003 oli 3-4.6 miljardia € (menetetyn elämän arvo, tuotantomenetykset)
 - Välilliset ja välilliset yhteensä 4-5.6 miljardia €
 - Alkoholituotot (ah-vero + alv) 2,1 miljardia €

Päihdekustannuksia laskettaessa, huomioitavaa

- Paljonko maksaa kallein erikoissairaanhoido/vrk ?
- Kuinka suuren osan hoitopäivistä alkoholi selittää?
>> Tehohoidosta yli puolet!
- Paljonko maksaa huostaanotto 16 vuoden ajalta?
- Paljonko maksaa vuorokausi lastensuojelulaitoksessa/sijaisperheessä?
- Kuinka monta kertaa poliisi joutuu päihtymyksen vuoksi viemään asiakkaan pkl:lle/tk:een kuukauden aikana?
- >> **Paljonko voidaan em. kustannuksia vähentää ehkäisevää työtä lisäämällä?**
(strategia, vastuut, ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen)

Lisää kustannuksista, päihteiden aiheuttamien kustannusten jakautuminen (J. Vihmo, Stakes)

Haasteita

- Koordinointi / johtajuus / selkeitä vastuita
 - Palveluketjut avattava
 - Ennaltaehkäisy on kaikkien työtä!!!! Panostus ennaltaehkäisyyn!!!
 - Tarvitaan pitkántähtäimen suunnitelmia, ei vuosittaista tai valtuustokautista
- === strategia, päihdetyöryhmä, yhdyshenkilöasiat kuntoon
- Seutuyhteistyön lisäämistä entisestään
 - Asennetta!!!!